

INVESTERINGER I DANMARKS FREMTID

REGERINGEN
JANUAR 2001

Investeringer i Danmarks fremtid, januar 2001

Publikationen kan bestilles hos:

Schultz Information
Herstedvang 12,
2620 Albertslund
Telefon 43 63 23 00
Fax: 43 63 19 69
E-mail: Schultz@schultz.dk
Hjemmeside: www.schultz.dk

eller afhentes hos:

Schultz Boghandel
Vognmagergade 7
1120 København V

Henvendelse om publikationen kan i øvrigt ske til:

Finansministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
1. kontor
1218 København K
Telefon 33 92 33 33

Omslag: Schultz Grafisk
Tryk: Schultz Grafisk
Oplag: 5.000
Pris: 50 kr. inkl. moms
ISBN: 87-7856-423-9

Elektronisk publikation:
Produktion: Schultz Grafisk
ISBN: 87-7856-424-7

Publikationen kan hentes på Finansministeriets hjemmeside: www.fm.dk

Trykt på svanemærket papir med vegetabiliske farver.
Trykt af J.H.Schultz Grafisk A/S, som har licens til brug af svanemærket,
er ISO 14001 miljøcertificeret og ISO 9002 kvalitetscertificeret.

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	5
2.	Hvad er offentlige investeringer?	7
3.	De senere års investeringsindsats.....	8
4.	Nye udfordringer for de offentlige investeringer	9
5.	De samfundsøkonomiske rammer for indsatsen	14
6.	Hvor skal der investeres i de kommende 10 år?	17
7.	Fra strategi til handling – næste skridt	29

1. Indledning

Offentlige investeringer er afgørende for velfærdssamfundets udvikling. De seneste 10 år har været en periode med betydelige samfundsmæssige investeringer i bl.a. de store faste forbindelser over Øresund og Storebælt, udbygningen af motorvejsnettet og den kollektive trafik, miljøinvesteringer, kulturbyggeri, forbedringer på sygehusene, ældreboliger og moderne uddannelsesinstitutioner.

De samlede offentlige investeringer er således steget fra godt 40 mia.kr. i 1993 til omkring 50 mia.kr. årligt i de senere år.

Mange af de store opgaver på infrastrukturuområdet er ved at være løst, og der er udsigt til et fald i den samlede offentlige investeringsaktivitet, efterhånden som de hidtidige opgaver afsluttes.

Det er derfor oplagt nu at gennemtænke investeringsindsatsen for det kommende årti. Tilrettelæggelsen af offentlige investeringer er et spørgsmål om rettidig omhu. Hvor kræver fremtidens behov, at der sættes ind? Hvilke investeringer vil især bidrage til at udvikle fremtidens velfærdssamfund?

Der skal investeres med omtanke.

Regeringen fremlægger derfor sin politik for de offentlige investeringer i det kommende årti. For regeringen er prioriteringen klar:

- For det første skal de offentlige investeringer bidrage til at fremtids-sikre rammerne for velfærdssamfundet. Det er vigtigt at klargøre rammerne for tilvejebringelse af velfærdsydelser til de nye udfordringer og behov, Danmark står overfor i fremtiden.
- For det andet bør Danmark foretage strategiske investeringer, der kan være med til at sikre grundlaget for den høje velstand, som i sidste ende er fundamentet for velfærden.
- For det tredje skal der sørges for en ordentlig vedligeholdelse af alt det, der nu er opbygget. Det gælder veje. Det gælder skoler, sygehuse, børnehaver og andre offentlige bygninger. Der er råd til at værne om

Investeringer i Danmarks fremtid

samfundets investeringer og sørge for, at tingene ser ordentlige ud og fungerer, som de skal.

Forberedelse af de kommende årtiers ændringer i befolkningssammensætningen med først flere skolebørn og derefter flere ældre er en af de nye udfordringer. Overgangen til videnssamfundet, med alt hvad det kræver af netværk og moderne informationsteknologi, er en anden.

Det er Regeringens ambition, at Danmark skal være blandt verdens bedste IT-nationer. Derfor skal den offentlige sektor være med helt fremme med anvendelsen af computere og informationsteknologi. I et moderne velfærdssamfund skal borgerne have målrettet service, et højt informationsniveau – og det skal være nemt at komme i kontakt med myndighederne.

En god politik for de offentlige investeringer stiller krav til størrelsen af de offentlige investeringsbudgetter. Regeringen har derfor valgt at prioritere investeringsindsatsen højt. I de samfundsøkonomiske fremskrivninger i *En holdbar fremtid – Danmark 2010* er der således skabt økonomisk råderum for en forstærket indsats på investeringsområdet.

Men der må fortsat prioriteres, hvis de ambitiøse målsætninger for den økonomiske udvikling skal realiseres. De offentlige investeringer skal fokuseres på de rigtige områder.

Med *Investeringer i Danmarks Fremtid* præsenterer Regeringen sin strategi for de fremtidige investeringer, jf. boks 1.

Boks 1. Indsatsområder for de fremtidige offentlige investeringer

- Overgangen til videnssamfundet og udbredelsen af IT
- Moderne fysiske og teknologiske rammer for uddannelse og forskning
- Gode fysiske rammer for den offentlige velfærdsservice – især udbygning af folkeskoler og ældreområdet
- Investeringer i effektiv forvaltning, der frigør ressourcer til pleje- og omsorgsopgaverne
- Udbygning af vej- og banestrækninger med kapacitetsproblemer
- Den boligsociale indsats for ældreboliger, ungdomsboliger og kvarterløft
- Ordentlig vedligeholdelse af offentlige anlæg, bygninger og veje

Regeringen vil følge op på investeringsstrategien med en række konkrete investeringsprojekter, der bl.a. skal gennemføres i forbindelse med de kommende finanslovs- og kommuneaftaler.

2. Hvad er offentlige investeringer?

Investeringer er et bredt begreb, som dækker over fysiske investeringer i maskiner, bygninger, anlæg og computere. Nogle gange omtales også driftsudgifter på eksempelvis uddannelsesområdet og forskningsområdet som investeringer.

Fysiske investeringer er de mest synlige, fordi de fører til nye bygninger, veje og anlæg. Det er denne form for investeringer, som de offentlige anlægsbudgetter omfatter, og som er fokusområdet for Regeringens strategiske investeringsplan.

Det betyder ikke, at driftsudgifter til uddannelse og forskning ikke er vigtige for samfundets udvikling. Indsatsen på disse områder bliver ofte med rette opfattet som en værdifuld *investering* for både det enkelte menneske og for samfundet som helhed. Disse udgifter er bare ikke medtaget her, fordi de ikke er en del af investeringsbudgettet.

De samlede offentlige investeringer omfatter investeringer i fysisk infrastruktur i bred forstand, som foretages af staten, kommunerne og de offentlige selskaber, *jf. boks 2*.

Boks 2. De samlede offentlige investeringer

De samlede offentlige investeringer i fysisk infrastruktur udgør ca. 50 mia.kr. årligt. Investeringerne omfatter dels skattefinansierede investeringer og dels offentlige investeringer på brugerfinansierede områder.

De skattefinansierede investeringer udgør ca. 20 mia.kr. Det er investeringer på eksempelvis de centrale velfærdsområder som sundhed og uddannelse, og i veje og jernbaner. En fjerdedel af de skattefinansierede investeringer foretages af staten, mens kommuner og amter står for den resterende del.

Investeringer på brugerfinansierede områder udgør de resterende ca. 30 mia.kr. Det er investeringer foretaget af de offentlige virksomheder, eksempelvis energi- og vandforsyningsselskaberne og selskaberne, der har stået for bygningen af Øresunds- og Storebæltsforbindelserne.

3. De senere års investeringsindsats

Der er siden 1993 investeret betydeligt i store dele af den offentlige sektor i nye bygninger, ældreboliger, trafik anlæg, nyt udstyr og meget mere. Forbedringerne har været tydelige for de fleste.

På social- og sundhedsområdet har der været markante investeringer i bl.a. sygehuse og ældreboliger, og der er sket en væsentlig udbygning af børnepasningsmulighederne. Investeringer i moderne apparatur og ny teknologi på bl.a. sygehuse har haft høj prioritet. Også amternes investeringer til gavn for sindslidende og handicappede har haft høj prioritet.

Investeringerne på boligområdet er blevet opprioriteret, og de statslige tilskud til boliginvesteringer og især byfornyelse er steget væsentligt.

Kulturområdet har været et af de store indsatsområder. Det Kongelige Bibliotek på havnefronten, Statens Museum for Kunst og Nationalmuseet er blevet udbygget. Samtidig er der blevet etableret nye rammer om Statens Arkiver i Odense og Viborg, musikkonservatorierne i Esbjerg og Århus, samt Statsbiblioteket og Arkitektskolen i Århus.

På miljøområdet er der investeret i genetablering af det oprindelige forløb for Skjern Å, oprydning efter jordforurening, og udbygning af den vedvarende energi på kraftvarme- og vindmølleområdet.

Der er sket en meget betydelig udbygning af uddannelsesstilbudene med nye uddannelsessteder og bedre og mere moderne faciliteter. Der er bl.a. foretaget betydelige nyinvesteringer på Københavns Universitet, Århus Universitet, Roskilde Universitetscenter, Syddansk Universitet, Aalborg Universitet og Handelshøjskolerne.

Amterne har prioriteret investeringer i gymnasier, og med den seneste kommuneaftale har folkeskolen fået et tiltrængt løft.

De store tunnel- og broforbindelser over Storebælt og Øresund har bundet landet bedre sammen og gjort rejsetiderne væsentlig mindre.

Samtidig er der igangsat store investeringer i den kollektive trafik, bl.a. forbedringen af jernbanenettet og etableringen af den københavnske mini-metro. DSB er i gang med at anskaffe nyt materiel til mere end 15 mia.kr. over de næste år. Og det store motorvejs-H er nu færdig etableret.

Boks 3. Indsatsområder for de offentlige investeringer i 1990'erne

- Udbygning af børnepasningsmulighederne
- Moderne apparatur og ny teknologi på sygehusene
- Moderne rammer for de store kulturinstitutioner
- Boliginvesteringer og byfornyelse
- Naturgenopretning og miljøforbedringer
- Kraftvarme og udbygning af vindmølleområdet
- Udbygning af uddannelsesinstitutioner
- De faste forbindelser over Øresund og Storebælt
- Modernisering af den kollektive trafik og indkøb af nyt materiel
- Færdiggørelse af det store motorvejs-H

4. Nye udfordringer for de offentlige investeringer

Danmark er et rigt land, som har haft råd til at foretage de nødvendige samfundsinvesteringer, både de egentlige fysiske investeringer og investeringer i uddannelse og forskning.

Det er en af grundene til, at Danmark har et veludbygget velfærdssamfund.

Fundamentet for det moderne velfærdssamfund blev opbygget i 1960'erne og 1970'erne. Over hele landet blev der opført nye skoler, institutioner, sygehuse, plejehjem og rådhus.

I dag, hvor velfærdssamfundet er udbygget, bruger samfundet helt naturligt en mindre andel af de samlede ressourcer til offentlige investeringer. Sådan er det i næsten alle de vestlige industrilande.

Det høje historiske investeringsniveau kræver samtidig, at betydelige ressourcer afsættes til vedligeholdelse af det eksisterende velfærdsapparat. Det er en opgave, som vil vokse yderligere i takt med anvendelsen af ny teknologi, hvor levetiden er kort.

Det danske velfærdssamfund tilbyder i dag børnepasning, uddannelse, ældrepleje og sundhedsydelser af høj kvalitet. Men borgernes behov vil fortsat udvikle sig, og behovet for bedre kvalitet i velfærden bliver ikke mindre – tværtimod.

Investeringer i Danmarks fremtid

For at *fremtidssikre velfærdssamfundet* er det nødvendigt at skabe grundlaget for, at både familier og virksomheder også om 5 eller 10 år kan få god offentlig service i et velstående samfund.

Det drejer sig om at sikre ordentlige fysiske rammer, der kan leve op til de krav, der vil blive stillet i fremtiden. Og det drejer sig om at sikre en effektiv offentlig sektor, så borgerne kan få den bedst mulige service.

Det offentlige skal også prioritere investeringer, der kan styrke Danmarks position og økonomi til fordel for hele samfundet. Det kan f.eks. være områder, hvor offentlige investeringer kunne fremme borgernes og virksomhedernes parathed til fremtidige udfordringer.

Behovet for offentlige investeringer i fremtidssikring af velfærdssamfundet afspejler de udfordringer og muligheder, Danmark står overfor, *jf. boks 4*.

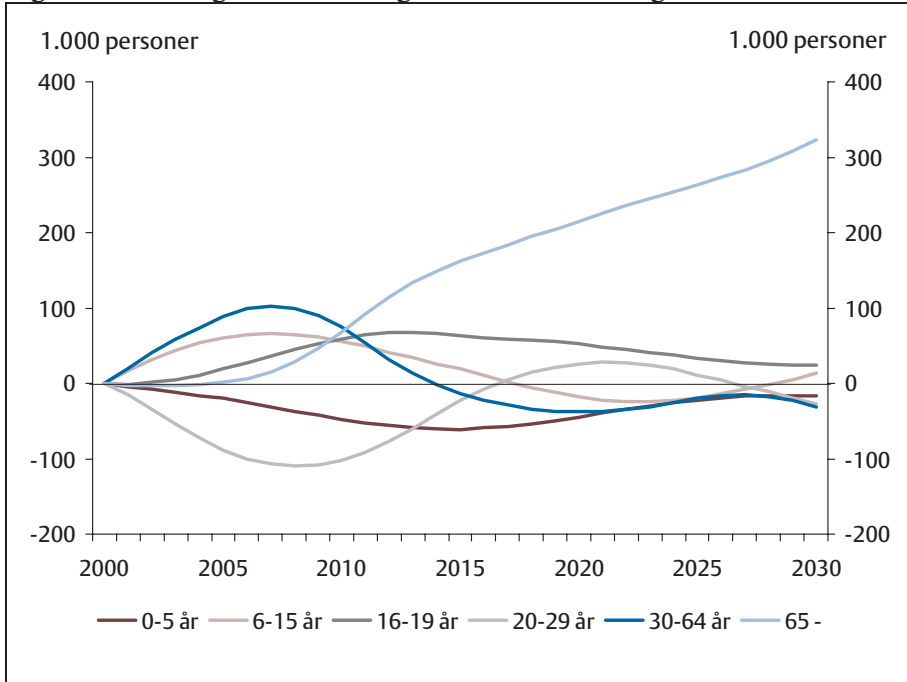
Boks 4. Udfordringer og muligheder for de offentlige investeringer

- Udfordringer fra en ændret befolkningssammensætning med flere ældre
- De begrænsede muligheder for øget beskæftigelse
- Overgang til videnssamfund og de teknologiske muligheder, særligt inden for IT
- Den økonomiske vækst og de stadigt større krav om bedre service og kvalitet
- De internationale udfordringer og muligheder

Flere ældre og begrænsede muligheder for at øge beskæftigelsen

I de kommende år vil *ændringerne i befolkningssammensætningen* betyde nye udfordringer for den offentlige sektors opgaver. Demografien udgør dermed en af de ændringer, der skal håndteres i en fremtidig investeringsstrategi, *jf. figur 1*.

Figur 1. Ændringer i befolkningens sammensætning 2000-2030

Væksten i antallet af ældre medborgere er en af de mest markante udfordringer for samfundet i de kommende årtier. Over de næste 30 år vil antallet af ældre over 65 år stige med 300.000. Samtidig vil der indenfor de næste 10 år komme flere børn i folkeskolealderen. Til gengæld ventes antallet af små børn og i endnu højere grad antallet af unge i 20'erne at falde i de kommende år.

Udviklingen betyder – især efter 2010 – at der bliver langt færre i den erhvervsaktive alder i forhold til resten af befolkningen.

Samfundet må derfor indstille sig på, at der bliver flere ældre, som efterspørger offentlig velfærdsservice, som pleje og omsorg, og andre offentlige ydelser.

Samtidig vil en stor del af de offentlige ansatte i de kommende år forlade arbejdsmarkedet, og der vil være mere begrænsede muligheder for vækst i den samlede arbejdsstyrke, jf. *En holdbar fremtid – Danmark 2010*.

Derfor er det vigtigt med løsninger, der kan frigøre arbejdskraft til pleje- og omsorgsopgaver inden for den offentlige velfærdsservice.

Den nye teknologiske udfordringer og muligheder i vidensamfundet

Den teknologiske udvikling og moderne informationsteknologi kan øge effektiviteten. Det betyder, at færre mennesker kan løse de samme opgaver, og at man kan frigøre ressourcer til andre formål. Det gælder både i den private og i den offentlige sektor.

Den teknologiske udvikling skaber også nye muligheder. Især inden for uddannelse, sundhedsvæsen, forskning og administration.

Der kan blive et større behov for investeringer i informations- og kommunikationsteknologi og måske et mindre behov for investeringer i eksempelvis bygninger.

Udviklingen af *vidensamfundet* er i fuld gang – ikke kun i Danmark. Det indebærer, at viden og netværksrelationer er vigtige elementer i udviklingen og i konkurrencen mellem virksomheder. Der er allerede i dag høj vækst inden for vidensintensive brancher – ikke mindst IT-branchen.

Den offentlige sektor er også vidensintensiv, og det er vigtigt, at de nye teknologiske muligheder udnyttes både til at tilrettelægge arbejdet bedre og til at modernisere den offentlige service.

Udfordringen ligger i at få den enkelte, virksomhederne og den offentlige sektor gjort parate til vidensamfundet og til de muligheder, der ligger i moderne informationsteknologi.

Eksemplerne på nye muligheder i det fremtidige IT- og vidensamfund er mange. Undervisning og konferencer kan i højere grad foregå over Internettet, hvor deltagerne er uafhængige af tid og rum. Man vil kunne deltage i undervisning, der foregår i den anden ende af landet eller et andet sted i verden, hvis institutionerne har det nødvendige udstyr hertil. Og det vil blive langt nemmere at komme i kontakt med myndighederne og få information, når først det kan ske via Internettet.

Større velstand skaber efterspørgsel efter stadig højere kvalitet

Den økonomiske vækst vil øge velstanden. Den stigende velstand kan på den ene side mindske behovet for offentlig finansiering af investeringer – fordi vi alle bliver rigere.

På den anden side vil den økonomiske vækst også betyde øget trafik og pres på andre infrastrukturområder fra både familierne og erhvervslivet.

Lige så væsentligt er presset for kvalitetsforbedringer af den offentlige service. Med større velstand ønskes også bedre service. Når borgerne i stigende grad oplever en moderne og højteknologisk service i f.eks. banker og supermarkeder, vil man helt naturligt stille krav om samme muligheder i den offentlige sektor.

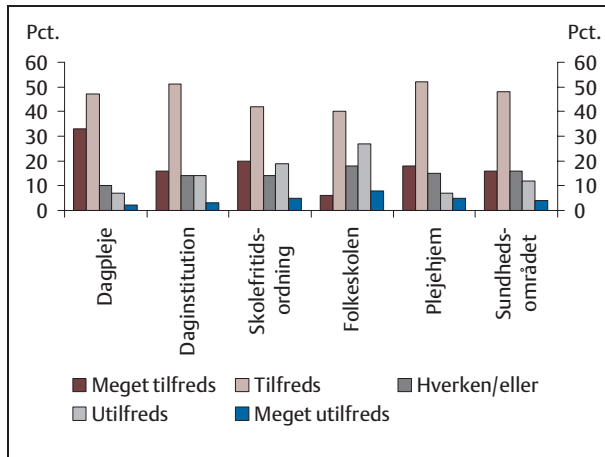
Det, der i dag er god offentlig service, vil være utidssvarende om 10 eller 20 år. Kravene til standarden i den offentlige sektor vil med andre ord hele tiden blive forøget.

Infrastrukturens kvalitet

Behovet for offentlige investeringer påvirkes ikke alene af de fremtidige behov, men også af infrastrukturens nuværende *tilstand* og *kvalitet*.

Infrastrukturen i Danmark er veludbygget. Men der er muligheder for forbedringer. Det viser f.eks. brugerundersøgelser af tilfredsheden med den offentlige service og de fysiske rammer inden for pasning, pleje, folkeskolen og andre serviceområder, *jf. figur 2*.

Figur 2. Tilfredshed med de fysiske rammer indendørs

Internationale udfordringer og muligheder

Endelig er der en række *internationale udfordringer og muligheder*, som kan have betydning for de offentlige investeringer. Globaliseringen medfører øget samhandel og kontakt mellem landene og kan også give anledning til øget konkurrence.

Udviklingen vil skabe pres for en effektiv og velfungerende infrastruktur. Dette omfatter gode forbindelser til omverdenen.

Også internationale aftaler på eksempelvis miljøområdet kan få betydning for de offentlige investeringer. Som et element i opfyldelsen af målsætningerne om nedbringelse af CO₂-udslippet er det politisk besluttet at etablere havvindmølleparker i Danmark – en samlet investering på et 2-cifret milliardbeløb.

5. De samfundsøkonomiske rammer for indsatsen

Regeringens overordnede samfundsøkonomiske strategi sigter på at fastholde det gode spor, som dansk økonomi har befundet sig på siden 1993. Det vil sige med hovedvægten lagt på sikring af lav inflation, høj beskæftigelse og lavere offentlig gæld.

I de kommende år vil opgaven ikke mindst bestå i at nedbringe den offentlige gæld og dermed renteudgifterne, så økonomien er i orden, når antallet af ældre – og ældreudgifterne – stiger.

Men det er ikke nok, at pengegælden reduceres og finanserne vedligeholdes. Fremtidige generationer af såvel ældre som unge har også et krav på, at samfundet videregiver en veludbygget og vedligeholdt infrastruktur i form af gode skolebygninger, ordentlige veje og et kloaknet, der virker.

En anden vigtig forudsætning i regeringens samfundsøkonomiske strategi er, at den offentlige sektor bliver mere effektiv. Det er en af betingelserne for at finde ressourcer og personale til at tage sig af de flere ældre.

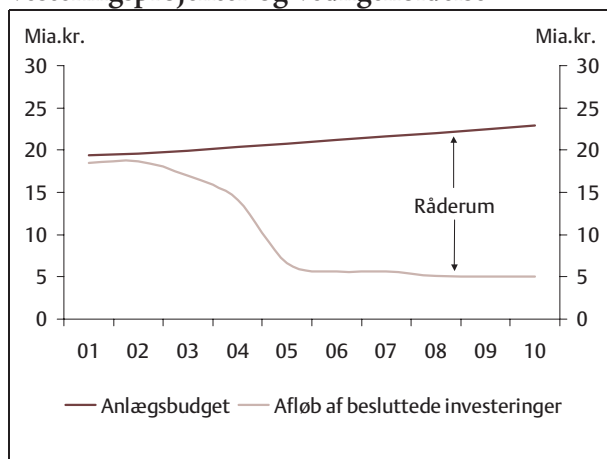
Med de rigtige investeringer kan der skabes reelle effektivitetsforbedringer i den offentlige sektor.

Indsatsen på investeringsområdet skal derfor have en central placering i velfærdspolitikken i de kommende år.

Inden for rammerne af den samfundsøkonomiske strategi, som *En holdbar fremtid – Danmark 2010* anviser, er der skabt plads til at udbygge de offentlige skattefinansierede investeringer med omkring 2 pct. årligt i de kommende år. Det er hurtigere end andre offentlige udgifter. Det giver råderum for nye investeringer, som kan øge velstand og velfærd både i dag og om 10 år.

Råderummet for nye offentlige investeringer er ikke kun begrænset af den fremtidige vækst i investeringsmidlerne, men også af de allerede besluttede investeringer, *jf. figur 3*.

Figur 3. Anlægsbudget og råderum for nye investeringsprojekter og vedligeholdelse

Især efter 2005 vil der være et råderum i takt med, at de igangværende projekter afsluttes.

Råderummet for nye skattefinansierede investeringsbeslutninger kan beregnes til i størrelsesordenen 100 mia.kr. i alt i staten og kommunerne over de kommende 10 år. Heraf udgør det statslige råderum omkring 30 mia.kr.

Regeringen vil anvende råderummet både til nye investeringsprojekter og til vedligeholdelse og reovering af skoler, plejehjem og veje.

Det er naturligvis ikke muligt – og heller ikke hensigtsmæssigt – allerede nu at træffe beslutning om anvendelsen af hele råderummet.

Meget detaljerede planer for de offentlige investeringer mange år ud i fremtiden har sjældent nogen stor værdi i virkelighedens verden. Erfaringerne viser, at der vil være et stort behov for at indarbejde reserver til nye og uforudsete projekter, som måtte dukke op i fremtiden.

Velfærdsservicen og de egentlige pleje- og omsorgsopgaver ligger i kommunerne og amterne, mens de statslige investeringer i de senere år har omfattet trafikinvesteringer i veje og jernbaner, kulturbyggerier, ambassader, politistationer samt videregående uddannelses- og forskningsinstitutioner.

Regeringen og kommunerne må sammen løbende foretage prioriteringerne, der sikrer investeringer på de centrale velfærdsområder.

Udover råderummet kommer investeringerne på hele det brugerfinansierede område, f.eks. forsyningsvirksomhederne og de offentlige selskaber. Her foretages over halvdelen af de offentlige investeringer. Også i fremtiden vil de offentlige selskaber gennemføre store investeringer, f.eks. i havvindmølleparker, og dermed være med til at styrke den samlede infrastruktur.

Mulighederne for en fortsat indsats på investeringsområdet er samlet set gode. Indsatsen skal dog løbende afstemmes med kapaciteten på arbejdsmarkedet, herunder ikke mindst i bygge- og anlægssektoren.

Det er tillige vigtigt at overveje, hvordan de enkelte investeringsprojekter organiseres, så man bedst muligt udnytter de kompetencer, der er til rådighed. Gennem forskellige former for partnerskaber mellem offentlige institutioner og private selskaber sikres en god styring af investeringerne samt effektiv og billig gennemførelse af projekterne.

Der er et stort potentiale for forbedringer. En undersøgelse viser, at den danske bygge- og anlægssektor er 40 pct. mindre effektiv end den svenske. Det må der gøres noget ved.

6. Hvor skal der investeres i de kommende 10 år?

Regeringens prioritering af fremtidens offentlige investeringer er klar.

Regeringen ønsker for det første, at der skal sikres en rettidig forberedelse på en række af de fundamentale udfordringer og muligheder, velfærds-samfundet står overfor, *jf. kapitel 4*. For det andet drejer det sig om at sikre ordentlig vedligeholdelse og løbende tilpasning af kapaciteten på det, der nu er opbygget.

Målet er i sidste ende at sikre fortsat høj velfærd og økonomisk velstand.

De enkelte investeringsprojekter skal hver især bidrage positivt til samfundsudviklingen.

Det er vigtigt, at den værdi og nytte, samfundet får af en investering, er højere end de udgifter og dermed den skatteopkrævning, der er nødven-

Investeringer i Danmarks fremtid

dig for at finansiere investeringen. Værdien kan opgøres i form af et konkret samfundsøkonomisk afkast, og ved at investeringerne på en effektiv måde understøtter de velfærdspolitiske målsætninger.

Investeringerne skal altså foretages der, hvor det giver de bedste resultater for hele samfundet. Men de offentlige investeringer kan også foretages for at styrke bestemte forhold eller områder, som holdningsmæssigt ønskes fremmet. Det kan eksempelvis være investeringer i kultur, hvor det kan være vanskeligt at beregne et egentligt samfundsøkonomisk afkast.

Prioriteringen skal også tage højde for den hidtidige indsats på de enkelte områder. Også forskellige fordelings- og regionalpolitiske hensyn kan indgå i overvejelserne.

Endelig kan den internationale udvikling og opfyldelsen af internationale aftaler have betydning for prioriteringen af de offentlige investeringer.

Det er med udgangspunkt i disse overvejelser og den samfundsøkonomiske ramme, som *En holdbar fremtid – Danmark 2010* angiver, at regeringen særligt vil prioritere følgende investeringsområder:

Boks 5. Kriterier for prioriterede investeringer

Regeringen vil lægge særlig vægt på investeringer, der

- bringer Danmark på forkant med moderne IT og videnssamfundet
- sikrer en mere effektiv offentlig sektor
- skaber en bedre infrastruktur i form af offentlige anlæg, bygninger og veje
- tilvejebringer højere kvalitet i den offentlige service
- styrker vedligeholdelsen af de eksisterende offentlige anlæg, bygninger og veje

På forkant med IT og videnssamfundet

Der ligger en strategisk investering i at ruste Danmark til videnssamfundet og anvendelse af informationsteknologi.

IT og kommunikation er vigtigt i videnssamfundet. Vækst og ny viden bliver to tæt forbundne drivkræfter i fremtidens Danmark.

Investeringer i videnssamfundets infrastruktur – nye bredbånd og netværk – vil som udgangspunkt helt naturligt være private. Det følger af, at telesektoren i Danmark er liberaliseret.

Undersøgelser viser, at kommunikationsnetværk er mere udbyggede i lande med liberaliserede telesektorer som den danske. Især hvor geografien – som i Danmark – muliggør kommerciel udbredelse af eksempelvis bredbåndsnet eller elektronisk kommunikation.

Men investeringer i anvendelse af IT i den offentlige sektor er med til at fremme anvendelsen og udbredelsen af Internettet i hele samfundet.

I Danmark har efterspørgslen i de senere år medført en hastigt voksende udbredelse af Internettet og stadigt lavere opkøbspriser. Samtidig sikrer Tele Danmarks forsyningspligt på ISDN-forbindelser og faste kredsløb, at alle husstande og virksomheder i hele Danmark har mulighed for at få højhastighedsadgang på ens vilkår.

Da investeringerne, der sikrer udbredelsen af IT og Internettet, i høj grad afhænger af borgernes og virksomhedernes egen prioritering af ønsker og behov, ligger det offentliges opgave først og fremmest i at sikre god regulering, gode rammebetingelser og en høj konkurrence på området, og dermed modvirke barrierer for en fortsat udbredelse.

Boks 6. Hovedelementer i regeringens IT-strategi

Regeringens IT-strategi er baseret på følgende hovedelementer:

- For det første vil investeringer i udbygningen af bredbånd og netværk i princippet ske i privat regi.
- For det andet har det offentlige en afgørende rolle i fastsættelse af rammebetingelser og høj konkurrence på IT- og teleområdet, således at den nye teknologi hurtigt bliver tilgængelig i alle dele af landet og til en pris, der giver alle en reel mulighed for at anvende den nye teknologi.
- For det tredje er det offentlige med sine direkte investeringer i IT og gennem de IT-baserede ydelser, som stilles til rådighed for private og virksomheder, med til at fremme anskaffelsen af IT og brugen af Internettet. Det vil i mange tilfælde være i kraft af det offentliges efterspørgsel, at det bliver muligt hurtigt og billigt i første omgang at gennemføre udbygningen af de nye net.

Regeringens strategi indebærer, at fremtidens offentlige investeringer i IT ikke vil være rettet mod fysisk infrastruktur i form af kabler, master og ledninger, men mod efterspørgsel efter IT-ydelser.

Hvis man i fremtiden skal undgå A og B hold i forhold til IT, kræver det, at brugen af IT er relevant og tilgængelig i dagligdagen.

Investeringer i Danmarks fremtid

Det offentlige skal således være parat til at kommunikere elektronisk og til i højere grad at gøre oplysninger tilgængelige for borgerne. Det vil styrke interessen for og udbredelsen af de nye teknologiske muligheder i resten af samfundet.

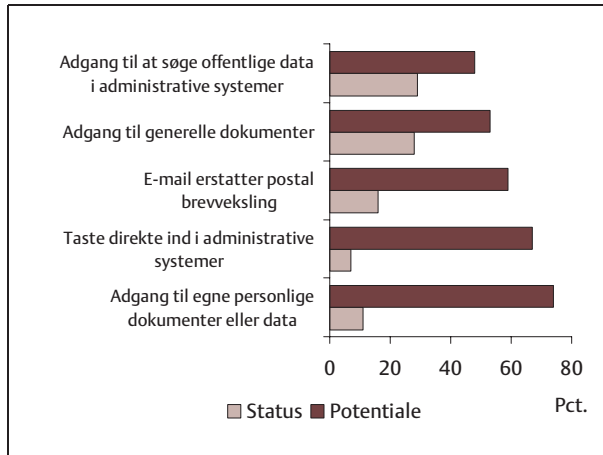
Den offentlige sektor befinder sig allerede midt i denne proces. IT anvendes alle steder i den offentlige sektor. Det nye er, at der i de kommende år i højere grad skal investeres i ydelser, som er direkte rettet mod borgeren. Det sker allerede på f.eks. skatteområdet, hvor selvangivelser og virksomhedsregnskaber kan klares over Internettet.

Men mere er på vej – patientjournaler, jobsøgning, kommuneinformation, styrket brug af IT på voksen- og efteruddannelsesområdet, og meget mere.

Et konkret initiativ kan være, i partnerskab med aktører på sundhedsområdet, at etablere en sundhedsportal, der kan udgøre en samlet indgang til en lang række informationer om sundhed på nettet. En sådan portal vil kunne etableres for private midler, men vil kunne forbedre informations- og serviceniveauet på sundhedsområdet for alle.

En undersøgelse blandt offentlige institutioner viser, at man flere steder er nået langt med elektronisk kommunikation med borgerne – men også at der fortsat er et meget stort uudnyttet potentiale, *jf. figur 4*.

Figur 4. Status og fremtidigt potentiale inden for systemintegration i den offentlige sektor, 2000

Anm.: Status angiver andelen af institutionerne, hvor der er sket noget på det givne område. Potentiale angiver andelen af institutionerne, der mener, der er et stort potentiale i fremtiden.

Kilde: Forskningsministeriet, *Satsninger og tal*, bilag til *Et net af muligheder*, December 2000.

Investeringer i digitalisering af den offentlige administration og offentlige servicetilbud kan være med til at drive udviklingen frem og dermed gøre Danmark til foregangsland i det globale vidensamfund.

IT på eksempelvis kulturområdet kan bidrage til, at borgerne på Internettet kan møde et kvalitetsbetonet dansksproget indhold og hermed bidrage til at understøtte borgernes fortrolighed med IT.

IT og anden moderne teknologi vil også kunne spare arbejdskraft, som kan frigøres til andre formål. Internetindberetning vil eksempelvis kunne overflødiggøre meget tastearbejde, og meget af det mere rutineprægede arbejde vil kunne foretages af computere.

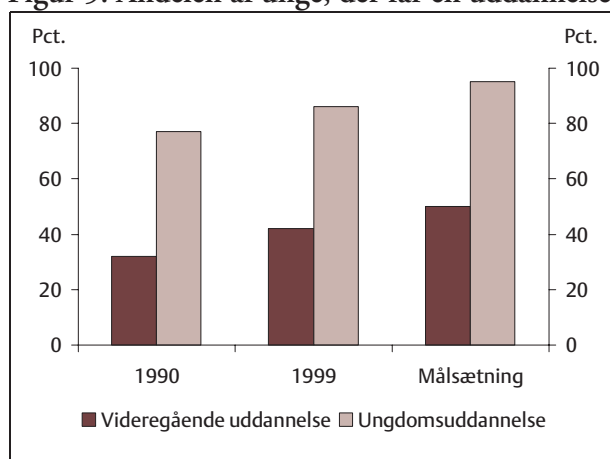
Hvis borgerne selv kan finde svar på deres spørgsmål på Internettet ved hjælp af ”ofte stillede spørgsmål” eller simulationsværktøjer, vil medarbejderne ligeledes blive aflastet. Det kan f.eks. være, når borgerne ønsker at beregne deres boligsikring. Samtidig kan borgeren få en bedre service og nemmere adgang til information.

Investeringer i Danmarks fremtid

Derfor skal det offentlige investere i digital forvaltning og elektroniske selvbetjeningsløsninger.

Vidensamfundet kræver også uddannelse og forskning. I lyset af regeringens målsætning på uddannelsesområdet skal Danmark fortsat investere i at give alle en god grunduddannelse og i at sikre, at en stor del af befolkningen får en videregående uddannelse, *jf. figur 5*.

Figur 5. Andelen af unge, der får en uddannelse

Det er også vigtigt med gode videre- og efteruddannelsesmuligheder, så alle får mulighed for at forbedre deres kompetencer og viden. Det er vigtigt, at uddannelse bliver en livslang proces.

Der skal fortsat sikres gode fysiske rammer for indsatsen. Men nye undervisningsformer, som i stigende grad understøttes via Internettet, kan især på efter- og videreuddannelsesområdet flytte undervisningen ud på arbejdspladserne og ind i hjemmene: Der vil nok være mindre behov for fysiske undervisningslokaler i traditionel forstand og større krav til den elektroniske infrastruktur.

Der skal eksempelvis investeres i Danmarks Virtuelle Universitet og i Forskningsnettet.

Uddannelseskapaleteten må afpasses efter behovene. Der kommer flere børn i folkeskolealderen i løbet af de kommende år. Det skal sikres, at børnene har gode og moderne faciliteter til rådighed.

En konkret investeringsopgave er derfor at bygge nye skoler og renovere de ældre skoler.

Til gengæld vil der i de kommende 10 år være et fald i antallet af unge i 20'erne, det vil sige den alder, hvor man typisk tager en videregående uddannelse.

På uddannelses- og forskningsområdet har bl.a. de seneste finanslovsaftaler og kommuneaftaler lagt et godt grundlag for den fremtidige prioritering. Der er således allerede givet kommunerne låneadgang til udbygning og vedligeholdelse af folkeskoleområdet, og både forskningsområdet og de videregående uddannelser er styrket.

Boks 7. Konkrete investeringer i IT og vidensamfundet

- Personlig internetadgang til det offentlige
- Sundhedsportal på Internettet
- Puljer til investeringer i digital forvaltning
- Bedre fysiske rammer og vedligeholdelse af folkeskolen
- IT i folkeskolen
- Forskningsnettet
- Forskerparker for IT og bioteknologi
- Danmarks Virtuelle Universitet
- Digital opbevaring og sikring af de kulturelle samlinger

Effektiv offentlig sektor

Borgerne ønsker mere og bedre service i de kommende år. Med flere ældre i forhold til antallet i den erhvervsaktive alder til at forsørge og udføre serviceydelse er det nødvendigt, at arbejdskraften i den offentlige bruges bedre.

Samtidig er det nødvendigt, at arbejdet tilrettelægges således, at det er tilfredsstillende for både dem, som arbejder i den offentlige sektor, og de, som modtager ydelserne.

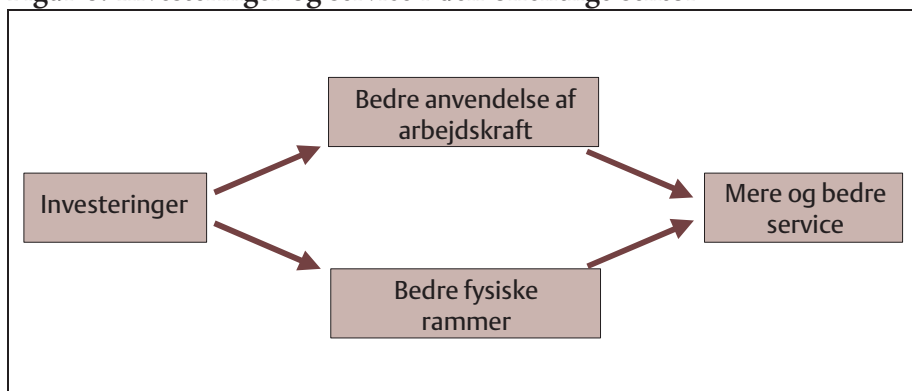
Moderne teknologi og IT vil kunne give større effektivitet og bedre service inden for de fleste områder af den offentlige sektor. Eksempelvis på sundhedsområdet vil investeringer i ny teknologi kunne forbedre både kvalitet og effektivitet gennem mindre indgribende behandlingsmetoder.

Investeringer i Danmarks fremtid

Bedre bedøvelse har gjort det muligt at øge brugen af ambulante behandlinger. Lasertechnologi har medført store fremskridt inden for behandling af grå stær og nyresten, og brug af kikkertoperationer har forbedret behandlingen af knæproblemer.

Bedre kvalitet i den offentlige sektor kan ikke kun opnås gennem mere personale, men kan også sikres gennem bedre fysiske rammer.

Figur 6. Investeringer og service i den offentlige sektor

Borgernes ønsker om kvalitetsforbedringer vil således kunne imødegås ved at skabe og vedligeholde gode faciliteter og fysiske rammer på skolerne, plejehjemmene, sygehusene, rådhusene og alle andre steder, hvor borgerne i deres dagligdag møder den offentlige sektor.

Endelig er der mulighed for en bedre forvaltning af de offentlige ejendomme og værdier. Når de enkelte institutioner selv forvalter deres værdier, kan der være risiko for at dele af den offentlige infrastruktur og andre værdier ikke udnyttes i fuldt omfang, f.eks. på grund af manglende tilskyndelse hos den enkelte institution eller offentlige virksomhed.

Det kan eksempelvis være den ledningsførte infrastruktur, kontor- eller undervisningslokaler, eller de offentlige data.

Et konkret eksempel er muligheden for at udnytte kloakkerne som værter for IT- og telekabler. Konkret kan salg af rettighederne til at lægge kabler i kloakkerne være med til at finansiere reoveringen af nedslidte kloakker.

Boks 8. Investeringer, der vil kunne øge både effektivitet og service i den offentlige sektor

- Moderne apparatur på sygehusene
- Elektroniske journal- og dokumenthåndteringssystemer
- Automatiseret sagsforberedelse
- Moderne fysiske rammer
- Bedre udnyttelse af kapaciteten på tværs af sektorer, institutioner og typer af infrastruktur

Bedre offentlige anlæg og bygninger

Et tredje investeringsområde er infrastrukturen i form af offentlige anlæg, bygninger og veje. Infrastrukturen har betydning både for virksomhederne og husholdningerne.

Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis der skal tilbringes for meget tid med transport på grund af kapacitetsproblemer.

Og hvis ikke kloakker er vedligeholdt, er der risiko for forurening, der bl.a. kan gå ud over de områder, hvor børnene leger, eller hvor familien får deres grøntsager og frugt fra.

Samtidig er en god infrastruktur en vigtig forudsætning for virksomhedernes vækstmuligheder og dermed for samfundsøkonomien. Offentlige investeringer kan bidrage til øget økonomisk velstand i samfundet som helhed.

Investeringer i infrastrukturen kan i lighed med investeringer i vidensamfundet ses som et vigtigt bidrag til at sikre fortsat høj velstand og velfærd.

Den danske infrastruktur er generelt veludbygget. Der kan dog på enkelte steder være kapacitetsproblemer.

Kapacitetsproblemer betyder både et unødvendigt tidsspilde, men også øget forurening, når eksempelvis bilerne holder i kø. Det er derfor en god ide at få afhjulpet disse problemer.

En anden påtrængende opgave er at udbygge den kollektive trafik i de storbyområder, hvor trafikbelastningen er størst.

Investeringer i Danmarks fremtid

En god infrastruktur og gode forbindelser til de omkringliggende lande vil være en fordel i den internationalt forbundne økonomi, hvor hurtighed og netværksrelationer bliver afgørende. Det kan bidrage til øget samarbejde og samhandel og dermed skabe et godt grundlag for økonomisk fremgang.

Storebæltsbroen og Øresundsforbindelsen har været sådanne strategiske investeringer.

Også en Femer Bælt forbindelse, der vil være en del af det transeuropæiske net, skal ses i dette lys. Den danske og den tyske regering har besluttet at arbejde videre med udformningen af en fast forbindelse over Femer Bælt. Den endelige beslutning ventes truffet inden for et par år.

Udviklingen med de nye broforbindelser bidrager bl.a. til at reducere behovet for indenrigsflyvning i Danmark og dermed behovet for udbygning af lufthavne til indenrigsflytrafik.

Boligerne er en anden central del af samfundets infrastruktur. Det offentlige har traditionelt også været involveret i boligsektoren med tilskud eller lån til bl.a. byfornyelse og almene boliger.

Ældreboliger er et område, hvor der er behov for en ekstra indsats. Ikke mindst om nogle år, når antallet af ældre begynder at stige. Et andet er ungdomsboligerne. Det er vigtigt, at der findes ungdomsboliger til de tilflyttende unge i de store uddannelsesbyer.

På byfornyelsesområdet er der i de seneste par årtier anvendt meget betydelige ressourcer, og resultaterne har været gode i form af renovering og genopretning af den ældre del af boligmassen, ikke mindst i hovedstaden.

Et fortsat konkret indsatsområde kan være de såkaldte kvarterløft, som fokuserer på at forbedre sociale og fysiske forhold i særligt udsatte områder gennem både boligmæssige, beskæftigelsesmæssige, trafikale og økologiske forbedringer.

Der er i Danmark i de senere år ført en miljøpolitik, der på langt de fleste områder har medført en forbedret miljøstandard. Der er igangsat en lang række initiativer, som i de kommende år vil medvirke til en styrket ind-

sats, eksempelvis vedligeholdelse af kloakker, oprydning af giftdepoter og naturgenopretning.

På energiområdet har de offentlige selskaber investeret betydeligt i udbygning af gasnettet. Derudover videreføres den politisk bestemte udbygning af den vedvarende energi, bl.a. i form af investeringer i havvindmølleanlæg.

Boks 9. Konkrete investeringer i bedre infrastruktur

- Afhjælpning af kapacitetsproblemer på vejnettet og jernbanen
- Femer Bælt forbindelse
- Kvarterløft i belastede byområder
- Ungdomsboliger i de større uddannelsesbyer

Bedre offentlige serviceydelser

Investeringer i den offentlige service har været højt prioriteret i de senere år. Derved er der skabt et godt udgangspunkt for den offentlige serviceproduktion.

Faciliteterne på både sundheds- og socialområdet, herunder sygehuse og plejehjem, skal gøres klar til en større ældrebefolkning.

På sygehusene skal der sikres bedre fysiske rammer og moderne apparatur.

Og der skal sikres ordentlige forhold for de psykiatriske patienter. Der er de seneste år sket en kraftig stigning i antallet af enestuer på de psykiatriske afdelinger.

Det er vigtigt, at de offentlige investeringer er med til at sikre gode fysiske rammer om velfærdssamfundets pleje- og omsorgsopgaver.

Med flere ældre vil der kunne forventes et større behov for gode ældreboliger. En indsats er derfor at sikre, at der bygges boliger til de ældre af god kvalitet – uanset om det er individuelle boliger, bofællesskaber eller plejehjem.

Med et forventet fald i antallet af børn i børnepasningsalderen, må det formodes, at der vil være et mindre behov for udbygning af pasningsområdet i de kommende år.

Investeringer i Danmarks fremtid

Der er i de senere år gennemført en række større statslige kulturbyggerier, hvorfor området efter færdiggørelse af de allerede besluttede investeringer må forventes at nærme sig et mere normalt leje.

Danmark har i de senere år markeret sig stærkt inden for bl.a. film og musik. Der kan være en strategisk mulighed for at videreudvikle Danmarks position som en af de kreative regioner i Europa. En indsats, der kan bidrage til en sådan udvikling, bør prioriteres.

Behovet for investeringer i bygning og materiel inden for offentlig sikkerhed afhænger af, hvilke trusler og problemer Danmark kommer til at stå over for i fremtiden.

Umiddelbart synes der at være et mindsket behov især med hensyn til investeringer på forsvarsområdet. Men det er vigtigt, at Danmark opretholder et tilstrækkeligt beredskab – både med hensyn til den hjemlige sikkerhed og med hensyn til muligheden for deltagelse i internationale fredsbevarende indsatser.

På retsområdet er det besluttet at opføre et nyt lukket fængsel for første gang i 25 år.

Boks 10. Konkrete investeringer på serviceområdet

- Boliger til de ældre
- Servicearealer i forbindelse med plejeboliger
- Botilbud og enestuer for psykiatriske patienter
- Moderne service, eksempelvis hurtigere og bedre sygebehandling

Styrket vedligeholdelse

Der er ikke megen ide i at investere i nyt, hvis det sker på bekostning af, at det allerede opbyggede forfalder.

Vedligeholdelse sikrer, at gode fysiske rammer opretholdes. Det giver højere kvalitet i den offentlige service på alle sektorområder og bedre muligheder for effektivt at yde god service.

Investeringer i vedligeholdelse har stor værdi for samfundet. Løbende vedligeholdelse hindrer, at nedslidning udvikler sig til alvorligere skader, som kræver dyre reparationer eller nybyggeri, som er langt dyrere end vedlige-

holdelse. Der er god samfundsøkonomi i en forbedret vedligeholdelse af den offentlige infrastruktur.

Forskellige opgørelser og undersøgelser tyder på, at der er behov for at løfte vedligeholdelsesindsatsen på en række områder.

Der skal derfor i dele af den offentlige sektor prioriteres flere ressourcer til at sikre en styrket vedligeholdelse af bygninger, veje mv. Det gælder også vedligeholdelsen af fredede og bevaringsværdige bygninger.

Boks 11. Områder, hvor vedligeholdelsen skal styrkes

- Vejbelægninger og broer på statsvejene
- Kloakker
- Folkeskoler
- Sygehuse

7. Fra strategi til handling – næste skridt

Regeringens investeringsstrategi er klar. Der skal investeres i Danmarks fremtid. Der skal investeres med omtanke.

Regeringen vil i de kommende år bruge investeringsstrategien som afsæt for investeringer på en række af de områder, som er væsentlige for at fremtidssikre velfærdssamfundet, *jf. kapitel 6*.

Udfordringerne er at vedligeholde det, der i fællesskab er opbygget, og samtidig at forberede samfundet på de nye udfordringer med ikke mindst ændringer i befolkningssammensætning og vidensamfundets udvikling.

Regeringen vil i den kommende tid følge op på de ambitiøse målsætninger for de offentlige investeringer med en række konkrete projekter.

På nogle områder ligger der allerede planer, som vil blive lagt frem i foråret. Andre områder vil naturligt indgå i forhandlingerne med de kommunale parter og på finanslovsforslaget for 2002.

Boks 12. Fra strategi til handling – kommende initiativer

- Bedre trafik
- På forkant med IT og vidensamfundet
- Den boligsociale indsats
- Vedligeholdelse og moderne fysiske rammer

Bedre trafik

Regeringen vil snarest fremlægge en række konkrete investeringsprojekter på trafikområdet. Hovedelementerne er:

- Afhjælpning af væsentlige trængsels- og kapacitetsproblemer på indfalds- og ringveje i det storkøbenhavnske område
- Udbygningen af hovedfærdselsåreerne mellem landsdelene, især i Jylland og på Fyn
- Styrkelse af den kollektive lokaltrafik, især i Hovedstadsområdet i form af udbygning af S-togsnettet til Roskilde, som vil øge kapaciteten på den stærkt befærdede strækning mellem København og Roskilde

På forkant med IT-udviklingen og vidensamfundet

Med den erhvervspolitiske strategi .dk21, forsknings- og uddannelsesaftalerne på finansloven for 2001 og regeringens seneste netværksredegørelse – *Et net af muligheder* – har Regeringen igangsat en lang række initiativer, som fremadrettet styrker IT-området og vidensøkonomien.

På IT-området skal den digitale forvaltning, den internetbaserede borgerservice samt IT i forskning og uddannelse styrkes yderligere. En række konkrete initiativer vil blive lanceret:

- En IT-strategi for alle ministerier
- Investeringer i udvikling af netbaseret fjernundervisning og forskning – det virtuelle universitet – og højhastighedsnet for forskerne
- Fremlæggelse af statsligt og kommunalt udspil om digital forvaltning
- Aftaler med kommuner og amter om brug af IT i skolerne og i den kommunale borgerservice
- Udarbejdelse af en samlet strategi for øget brug af Internettet

Den boligsociale indsats

Der skal bygges videre på den hidtidige indsats for opførelse af ungdoms- og ældreboliger. Regeringen vil konkret:

- Opfordre kommunerne til at bruge de gunstige regler for opførelse af ungdoms- og ældreboliger
- Undersøge mulige barrierer for kommunernes etablering af almene familie- og ungdomsboliger

- Fremlægge forslag til blandede ejerformer for almene boliger for at sikre en bedre udnyttelse af boligmassen

Kvarterløft er en væsentlig investering i at sikre gode by- og boligforhold. Der skal fortsat investeres i kvarterløft. Der er i 2000 udvalgt fem nye kvarterløftområder, bl.a. Vollsmose området i Odense kommune og Vest-byen i Horsens.

Vedligeholdelse og moderne fysiske rammer

For at styrke vedligeholdelsen og modernisere de fysiske rammer for velfærdsservicen vil Regeringen tage følgende initiativer:

- Løbende fokus på bedre vedligeholdelse af de offentlige værdier
- Undersøgelse af tilstanden på statens veje
- Forhandlinger med kommuner og amter om prioritering af de fysiske rammer for velfærdsservicen og muligheden for arbejdskraftbesparende investeringer
- Initiativer til mere moderne anvendelse af infrastrukturen, f.eks. fremføring af kabler i kloaknettet

Opfølgning

På en række andre områder skal den hidtidige indsats fortsættes i de kommende år for at sikre ordentlig service og gode rammer for familierne og erhvervslivet.

Regeringen vil vurdere behovene nærmere med udgangspunkt i de strategiske målsætninger i *Investeringer i Danmarks Fremtid*, overvejelserne i *Redegørelsen om Offentlige Investeringer* og andre nye vurderinger.

Yderligere konkrete initiativer vil indgå i forbindelse med forhandlingerne med kommuner og amter og ved udarbejdelsen af finanslovforslaget for 2002, som præsenteres i august 2001.

En række af de store opgaver på infrastrukturuområdet er nu ved at være løst. De afløses af en række nye udfordringer som trænger sig på i de kommende årtier.

Overgangen til videnssamfundet og en rettidig forberedelse af de demografiske ændringer med flere ældre er nogle af disse udfordringer. Desuden ligger der en opgave i at vedligeholde det, som nu er opbygget.

Investeringer i Danmarks fremtid formulerer de strategiske målsætninger for de kommende års investeringer.